

INHOUD

Inleiding	8
1 DE PSYCHOLOGIE VAN DE HOND	11
Afstamming en domesticatie	12
De wolf als stamvader van de hond	12
Domesticatie	13
Honden zijn sociaal	16
Sociale organisatie	16
Communicatie	17
De taal van de hond	17
De basisbehoeften van de hond	29
Plaats	30
Voeding	30
Steun en structuur	32
Bescherming en veiligheid	33
Begrenzing	34
Ontwikkeling van gedrag	35
De socialisatieperiode	35
De fase van het vluchtinstinct	45
De puberteitsfase	48
De volwassenheidsfase	49
Het overgeërfd gedrag	49
De erfelijkheidsfactor	49
Rasgroepen en gedragsaanleg	52

Psychologie in de relatie tussen mens en hond	56
De relatie op basis van communicatie, respect en vertrouwen	57
De dominantieverhouding	58
2 DE OPVOEDING VAN DE HOND	69
Opvoeding is niet gelijk aan training alleen	70
Denk positief	70
De spelregels bij de opvoeding van de hond	71
Straf, onmisbaar maar zeer gevaarlijk	77
Het driedelig neurobiologisch gedragssysteem	78
De regels bij het straffen	79
De gehoorzaamheidstraining	81
Honden leren door beloning	81
Trainingstheorie	82
De vier leerfasen	86
Niet-beloning i.p.v. straf	92
Regels bij positieve training	92
Clickertraining	94
En nu aan het werk	95
Nabeschouwing	116
3 GEDRAGSSTOORNISSEN	117
Gedragsstoornissen, uw hond ligt er (niet) wakker van!	118
Oorzaken van gedragsstoornissen	118
De fok en genetische afkomst van de hond	119
Ervaringen tussen de achtste en zestiende levensweek	120
De baas-hondrelatie	121
Communicatiestoornissen	122

Drang naar bevrediging van de basisbehoeften	122
Onderdrukking van ongewenst gedrag door straf	123
Ziekte	123
Besluit	123
Werk eerst aan de oorzaak!	124
Gedragstherapie	126
Opstellen van de therapie of het trainingsprogramma	126
Hulpmiddelen als ondersteuning van de therapie	129
De top-20 van gedragsstoornissen: analyse en behandeling	136
Slot	151
Bijlage	152
Register	158

AFSTAMMING EN DOMESTICATIE

De wolf als stamvader van de hond

Het gedrag van honden is voor een groot deel te verklaren vanuit hun afstamming. De hond stamt af van de orde van de landroofdieren, die verder kunnen worden onderverdeeld in drie families: de marter- en beerachtigen, de civetkat- en hyena-achtigen en de hond- en katachtigen.

De hond- en katachtigen vallen op hun beurt uiteen in twee groepen: de hondachtigen en de katachtigen. De hondachtigen omvatten dertien geslachten, waaronder het geslacht *Canis*. Tot dit geslacht behoren de grijze wolf, de rode wolf, de prairiewolf, de jakhals, de Ethiopische wolf, de zadeljakhals en de gestreepte jakhals. De enige mogelijke voorouders van de hond zijn dus de jakhals en de wolf.

Sommigen beweren dat de wolf en de jakhals beide de voorouders van onze hond zijn. Er werd evenwel bewezen dat verbetering van beide soorten onmogelijk is. Aan de hand van de mogelijkheid tot voortplanting werd vastgesteld dat alleen de wolf de stamvader van de hond kan zijn. De wolf kan samen met de gewone huishond vruchtbare jongen voortbrengen.

Verder hebben de wolf en de hond een identieke gebitsstructuur, een overeenkomst in plasma en eiwitstructuur en een overeenkomst in gedragsstructuur.

Wolven zijn sociale dieren en leven in roedels. Een roedel is een groep waar dieren van dezelfde soort samenleven. Een wolf kan niet individueel leven, een roedel is noodzakelijk. Voor het jagen op groot wild is een goede communicatie en sociaal contact van enorm belang. In die roedel bestaat er een stipte arbeidsregeling. Dit samenwerken komt voort uit de rangorde in de groep. Elke roedel heeft een leider. Dit kan zowel een wolf als een wolvin zijn. Elk individu binnen de roedel heeft zijn taak. De ene is geschikt om de leiding tijdens de jacht op zich te nemen, de andere zorgt voor de veiligheid van de groep. Een roedel blijft altijd samen.

Hond en wolf hebben ook veel fysieke kenmerken gemeen. Kijk maar eens naar het uiterlijk van de Duitse herder of van een Alaskan malamute. Een andere bijzondere gelijkenis stellen we vast bij de draagtijd van de jongen. De wolf heeft net zoals de hond een draagtijd van ongeveer 60 tot 65 dagen. Ook de identieke gebitsstructuur is kenmerkend. De wolf en de hond hebben beide 42 tanden.

In de bovenkaak 20 elementen:

$2 \times 3 = 6$ snijtanden

$2 \times 1 = 2$ hoektanden

$2 \times 4 = 8$ valse kiezen of premolaren

$2 \times 2 = 4$ ware kiezen of molaren

In de onderkaak 22 elementen:

$2 \times 3 = 6$ snijtanden

$2 \times 1 = 2$ hoektanden

$2 \times 4 = 8$ premolaren

$2 \times 3 = 6$ molaren

Domesticatie

Terwijl de wolf nog steeds in het wild leeft, werd de hond een huisdier. De domesticatie begon ongeveer 15.000 jaar voor Christus. Een hond is weliswaar verwant met de wolf, maar het is geen wolf.

Volgens etholoog Ray Coppinger, die het gedrag van wilde dorps-honden bestudeerde, zijn honden geen echte roedeldieren. De dorps-honden leefden meestal alleen of in heel kleine groepjes. Ze overleefden door het eten van afval, ze hadden water beschikbaar en konden hier en daar onderdak vinden. Mensen lieten het op zijn loop en ondersteunden de honden. Dit was interessant, want de honden beschermden hun gebied tegen nieuwkomers. De honden zorgden er samen met de mensen voor dat andere wilde honden wegbleven. Honden hoefden dus niet te jagen voor hun eten, ze kregen het van de mensen.

Was het daarom voor de honden nog wel zinvol om de roedelprincipes toe te passen? Honden en mensen zijn sociale wezens, en dat is de reden waarom we zo goed met elkaar kunnen omgaan. Maar honden zien ons niet als honden. We hebben een aantal zaken gemeen maar er zijn ook zeer veel verschillen. We werken samen, communiceren met lichaamstaal, we ritualiseren en vertonen dominant gedrag. Maar honden lopen op vier poten, communiceren zeer veel met geur en kunnen niet denken zoals mensen dat kunnen. We leven dus niet in een roedel, maar in een sociale groep. Roedels bestaan uit dieren van dezelfde soort. Mensen en honden behoren gelukkig niet tot dezelfde soort.

Honden hebben voordeel ondervonden om dicht bij mensen te leven. Ze kregen eten en werden verzorgd. Het is dus op deze manier dat honden gedomesticeerd zijn en niet omdat vrouwen en kinderen wolvenwelpen meenamen uit het nest en ze verzorgden of ermee speelden. De wolf vergezelde de mens niet tijdens de jacht en er ontstonden geen roedels 'mensen-wolven'. Wolven zijn bang voor mensen!

Wetenschappers proberen al ruim dertig jaar om wolven te socialiseren met mensen. Niemand kon er ooit in slagen om een wolf sociaalvaardig en vriendelijk gedrag aan te leren ten opzichte van de mens. De wolf heeft gelijkenissen met de hond, maar het is een ander dier.

Door menselijke selectie creëerde men 5 groepen met een instinctieve gedragseigenheid:

- De *windhonden*, die werden gebruikt bij het najagen van een prooi.
- De *bloedhonden* voor het volgen van het spoor.
- De *terriërs* als drijfhonden.
- De *herdershonden* en veedrijvers voor het beschermen en hoeden van het vee.
- De *waak- en verdedigingshonden* ter bewaking van have en goed.

Als gevolg van de domesticatie zijn er duidelijke verschillen tussen de wolf en de hond. Zo paste de hond zich aan aan het leven van de mens, waarbij hij voeding en onderdak kreeg in ruil voor waken, hoeden en jagen. De wolf daarentegen bleef aangepast aan het leven in de natuur.

Bij de hond werd kunstmatige selectie ingevoerd. De mens verzorgt zwakkere jongen, beslist welke reu voor de fok wordt gebruikt en in welke richting (doel) er wordt gefokt. Wanneer de hond ziek is, wordt deze door de mens verzorgd. De wolf kent natuurlijke selectie. De zwakkere en zieke roedelleden worden niet opgenomen in de groep. Dit zou de vernietiging van de roedel betekenen.

De hond is twee tot drie keer per jaar loops, waarbij de wolf slechts één keer per jaar bronstig is. Bovendien is de wolf monogaam, elke reu heeft zijn eigen teef. Bij honden dekken sommige hedendaagse, zogenaamde 'topreuen' wel 25 verschillende teven per jaar.

De wolf is een carnivoor (vleeseter) en verteert geen zetmeelrijk voedsel. Dit in tegenstelling tot de hond. Door de meeste natuurbewuste dierenartsen wordt zelfs gewoon keukeneten aanbevolen in plaats van commerciële hondenvoeding.

Honden kennen een rasgebonden agressiedrempel. Waak- en verdedigingshonden en terriërs, zoals rottweilers, dobermannen, mastino's, American staffords en West Highland white terriërs zullen sneller agressief gedrag vertonen dan de meeste andere rassen. De in de natuur levende wolf daarentegen is niet agressief. De in gevangenschap levende wolf zou na een gewenningsperiode wel agressief gedrag vertonen. Dit is het grote probleem. De instincten van de wolf zijn anders, of op zijn minst veel intenser dan die van de gedomesticeerde hond. Als men erin slaagt om de wolf in zijn vroege gedragsontwikkelingsfase te laten wennen aan mensen, dan treedt er een bizar fenomeen op. De wolf wordt weer wild. Het 'minimale' sociaal gedrag dat hij had geleerd, wordt als het ware volledig gewist uit zijn geheugen. Zijn natuurlijke gedrag komt weer 100% op de voorgrond. Tot op heden is men er niet in geslaagd om wolven te socialiseren.

HONDEN ZIJN SOCIAAL

Sociale organisatie

De term 'sociale organisatie' verwijst naar een stabiele samenleving waarbij de leden van de groep op uitgebreide schaal met elkaar communiceren. Er is dus meer nodig dan een stelletje of een moeder met haar jongen.

Het belangrijkste voordeel van leven in een groep is de veiligheid. Bij het minste alarmerend commando van een van de groepsleden zullen alle leden gezamenlijk reageren. Vandaar de ontwikkeling van het deurbelcomplex, bekend bij menig eigenaar van een hond. De hond heeft al snel door dat het rinkelen van de bel iets speciaals inhoudt. Iedereen komt in onmiddellijke alertheid, je stopt met wat je aan het doen bent en opent de deur. Voor de hond is dit voldoende om eveneens in actie te schieten en te blaffen. Al die gezamenlijke emotionele reacties ontwikkelen het deurbelcomplex. Zie later bij de bespreking van gedragsstoornissen.

Een hond kan in een sociale groep leven. De voorwaarde is dat er op een duidelijke manier wordt gecommuniceerd en dat er strikte regels van toepassing zijn. Duidelijk communiceren met honden en strikte regels toepassen is iets wat voor heel veel mensen moeilijk blijkt te zijn. Vandaar de vele problemen die hondeneigenaars en hun omgeving ondervinden. In het hoofdstuk *De taal van de hond* wordt duidelijk omschreven hoe we deze taal kunnen leren.

Honden hebben net als mensen, basisbehoeften. Onderdak, voeding, veiligheid, structuur, ondersteuning en begrenzing zijn de basisbehoeften van zowel de mens als van de hond. Ook dit is een reden waarom mensen en honden het zo goed met elkaar kunnen vinden: we hebben dezelfde doelstellingen.

In een sociale groep moet iemand de leiding nemen. Vroeger werd leiding nemen gezien als op een dominante, machomatische manier de hond laten doen wat er van hem werd verwacht. Dit laatste bestond voornamelijk uit het onderdrukken van honden.